

II. Předkládací zpráva

Cílem předloženého materiálu je schválení Metodiky hodnocení výzkumných organizací (dále jen „Metodika 2025+“). Metodika 2025+ nahradí doposud platnou Metodiku hodnocení výzkumných organizací a hodnocení programů účelové podpory výzkumu, vývoje a inovací schválenou usnesením vlády ČR ze dne 8. 2. 2017 č. 107 (dále jen „Metodika 2017+“). Vládě se navrhuje Metodiku 2017+ zrušit, přičemž hodnocení započatá dle této metodiky budou podle ní dokončena.

Metodika 2025+ plynule navazuje na Metodiku 17+ a rozvíjí ji, a kodifikuje dobrou praxi. Do větší míry detailu popisuje proces hodnocení a na základě podnětů stakeholderů upřesňuje a doplňuje dosud nedostatečně akcentované principy hodnocení. Cílem aktualizované metodiky je odstranit neaktuální, případně redundantní části, ukotvit dosavadní progres, na vhodných místech detailněji popsat procesy a implementovat nové prvky hodnocení. Jedná se tak o konkrétní popis pracovního postupu, který horizontálně i vertikálně určuje procesy celého hodnocení. Cílem samotného hodnocení prostřednictvím předkládané Metodiky 2025+ je získat informace pro kvalitní řízení systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR (dále jen „VaVal“) na všech stupních (formativní stránka), zvýšit efektivitu vynakládání veřejných prostředků (sumativní stránka) a podpořit zvýšení kvality a mezinárodní konkurenceschopnosti českého systému VaVal. Jde tedy především o získání jednoho z výchozích podkladů pro rozhodování o poskytování institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumných organizací (dále jen „DKRVO“) v souladu s platnými předpisy, zajištění informací pro řízení systému VaVal v ČR jako celku, podkladů pro řízení naplňování role poskytovatelů i podkladů pro institucionální řízení výzkumných organizací (dále jen „VO“). Kvalita hodnotících procesů a výsledků hodnocení u jednotlivých poskytovatelů by se měla do budoucna diferencovaně projevit při každoroční tvorbě návrhu rozpočtu na VaVal Rady pro výzkum vývoj a inovace (dále jen „RVVI“), podobně jako k tomu dochází v Návrhu výdajů státního rozpočtu České republiky na výzkum, experimentální vývoj a inovace na rok 2026 se střednědobým výhledem na léta 2027 a 2028 a dlouhodobým výhledem do roku 2032.

Materiál zároveň stanovuje, že hodnocení programů účelové podpory VaVal zahrnující i hodnocení jejich dopadů a přínosu využití jejich výsledků, dle Národní politiky VaVal 2021+ (dále jen „NP VaVal“), nebude do budoucna součástí metodiky hodnocení výzkumných organizací a bude předmětem samostatného prováděcího materiálu přípravy a hodnocení programů účelové podpory VaVal. Tento krok nemá žádný přímý vliv na stávající platné dokumenty, podle kterých jsou programy účelové podpory VaVal hodnoceny. Jedná se především o „Základní principy přípravy a hodnocení programů a skupin grantových projektů výzkumu, vývoje a inovací“, schválených usnesením vlády ČR č. 351 ze dne 13. 5. 2015 a „Postup Rady při hodnocení návrhů programů účelové podpory a skupin grantových projektů“ schválený na 351. zasedání dne 29. 11. 2019. Schválením předkládané metodiky nebude platnost uvedených dokumentů dotčena.

Právní rámec a strategické dokumenty

Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon“) ukládá Radě pro výzkum vývoj a inovace (dále jen „RVVI“) předložit vládě metodiku hodnocení výzkumných organizací a ve spolupráci s poskytovateli hodnocení provádět, dle § 35 odst. 2 písm. c) a d), resp. § 7 odst. 7 zákona.

V aktualizovaném programovém prohlášení vlády (z ledna 2022, ve znění revize z března 2023) se uvádí *„Česká republika musí mít ambici zařadit se mezi evropskou špičku v oblasti excelence, vědy, výzkumu a inovací, a to v celém spektru oborů. (...) V oblasti hodnocení výzkumných organizací a hodnocení programů účelové podpory výzkumu, vývoje a inovací dokončíme zavádění Metodiky 17+ a budeme ji nadále rozvíjet ve všech segmentech výzkumných organizací. Posílíme provázání výsledků hodnocení s rozhodováním o alokaci institucionální podpory. (...) Budeme klást důraz na řízení kvality lidských zdrojů v oblasti vědy, výzkumu, vývoje a inovací a rozvoj jejich potenciálu.“*

Navržená metodika koresponduje se základními strategickými dokumenty aktuálně platnými pro oblast VaVal, mj. s NP VaVal schválenou usnesením vlády ze dne 20. července 2020 č. 759.

Principy hodnocení definované Metodikou jsou v souladu se San Francisco Declaration on Research Assessment (DORA) z roku 2013, s Leiden Manifesto z roku 2015 a především s dokumentem The Agreement on Reforming Research Assessment (ARRA) z roku 2022¹.

Projednávání

Vládou schválená Metodika 2017+, jako náhrada předchozí „Metodiky 2013-2016“, výrazně posunula kvalitu hodnocení výzkumných organizací a přiblížila se nejvyšším mezinárodním standardům hodnocení definovaných například britským systémem Research Evaluation Framework (REF). Hodnocení podle Metodiky 2017+ využívá ve významné míře peer-review hodnocení, které je jednoznačně doporučováno v současných hodnoticích systémech (viz výše). Peer-review hodnocení je doplněno bibliometrickými analýzami, které jsou vždy komentovány odbornými panely, a jejich interpretace je jen jedním z několika vstupních údajů pro kompletní hodnocení výzkumných organizací. Přes nesporný posun v kvalitě hodnocení implementační období hodnocení podle Metodiky 2017+ odhalilo některé nedostatky.

Možnosti optimalizace hodnocení podle Metodiky 2017+ byly projednávány od roku 2021. RVVI na svém 367. zasedání dne 30. 4. 2021 schválila materiál *M17+ Uživatelská příručka pro výzkumné organizace, členy Odborných panelů, externí hodnotitele a poskytovatele institucionální podpory VaVal* připravený Pracovní skupinou pro aplikovaný výzkum, jejímiž členy byly zástupci všech segmentů a oborových skupin. Cílem materiálu bylo upřesnění některých procesních náležitostí hodnocení a garance transparentnosti. Příručka tak nemůže nahradit nutnost aktualizace Metodiky 2017+ jako celku, včetně jejího nezbytného rozvoje nad rámec materiálu schváleného v roce 2017.

Na základě zkušeností získaných během implementace Metodiky 2017+ a s ohledem na potřebu získání dalších informací a zpětné vazby probíhal od počátku roku 2023 sběr podnětů pro požadovanou revizi hodnocení VO. Tento proces měl směřovat k bližší

¹ Klíčové principy hodnocení ARRA definuje takto: 1. *Recognize the diversity of contributions to research in accordance with the needs and nature of the research (valuable contributions that researchers make to science and for the benefit of society, including diverse outputs beyond journal publications and irrespective of the language in which they are communicated); 2. Base research assessment primarily on qualitative evaluation for which peer review is central, supported by responsible use of quantitative indicators; 3. Abandon inappropriate uses in research assessment of journal- and publication based metrics, in particular inappropriate uses of Journal Impact Factor (JIF) and h-index; 4. Avoid the use of rankings of research organizations in research assessment.*

identifikaci případných nedostatků v realizaci hodnocení, návrhů na jejich odstranění a na optimalizaci procesů tak, aby aktualizovaná metodika více motivovala jak výzkumné organizace, tak i samotné vědce k produkci excelentních vědeckých výsledků ve všech oblastech vědy a výzkumu, včetně aplikovaného výzkumu, inovací a transferu znalostí a technologií. Podněty, jejichž charakter vycházel z pozice konkrétních stakeholderů v systému a z podstaty věci tak byly často protichůdné, byly vyhodnoceny z hlediska relevance, využitelnosti a realističnosti implementace a bylo s nimi pracováno v dalším procesu.

V rámci tohoto procesu byly posbírány podněty a připomínky poskytovatelů a vybraných asociací. Tyto vstupy identifikovaly řadu oblastí, kterými se následně RVVI zabývala na svých jednáních a řadu z nich adresovala v předkládaném materiálu (souhrn viz bod III. Předkládací zprávy níže). Důležitým aspektem konzultačního procesu bylo i samotné vypořádání mezirezortního připomínkového řízení.

RVVI návazně na svém 396. zasedání dne 15. prosince 2023 projednala a vzala na vědomí věcné a procesní cíle aktualizace metodiky. Principy aktualizace byly představovány i na jednání tripartit za účasti RVVI, poskytovatelů a představitelů odborných panelů. První teze konkrétní postupu aktualizace metodiky hodnocení výzkumných organizací byly komunikovány s poskytovateli a s odbornou veřejností diskutovány na pravidelných konferencích Implementace Metodiky 2017+ (např. 14. února 2024 na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy nebo 15. října 2024 na Univerzitě J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 19. února 2025 na České zemědělské univerzitě v Praze).

Budoucí způsob zajištění hodnocení účelové podpory byl opakovaně v průběhu celého roku 2024 projednáván na platformě určené pro realizaci Národního plánu obnovy, komponenty 5.3, za účasti všech relevantních stakeholderů. Překládaná metodika je též v souladu s připravovaným zákonem o výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí a s materiálem ministra školství, mládeže a tělovýchovy a ministra pro vědu, výzkum a inovace Metodika pro hodnocení výzkumných organizací v segmentu vysokých škol 2025+ (dále jen „Metodika VŠ2025+“) schváleném usnesením vlády ČR ze dne 2. října 2024 č. 683.

Popis metodiky hodnocení výzkumných organizací

Metodika 2025+ kontinuálně navazuje na hodnocení podle Metodiky 2017+. Metodika 2025+ zohledňuje rozdílnost poslání VO ve výzkumném systému, hodnotí výstupy, dopady a institucionální a celkové výhledy rozvoje VO, bere zřetel na oborová specifika, používá v hodnoticím procesu informované peer review, poskytuje údaje pro alokaci části veřejných prostředků určených na DKRVO.

I. Základní východiska hodnocení:

Společný rámec pro posuzování kvality VO. Rozdílnost charakteru VO a respektování struktury zodpovědnosti v systému řízení VaVal definuje rámec hodnocení. Metodika posuzuje kvalitu v pěti základních hodnoticích modulech, které jsou pro všechny typy VO společné: Modul 1 – Kvalita vybraných výsledků, Modul 2 – Komentované statistiky, Modul 3 – Společenský význam VO, Modul 4 – Řízení VO, Modul 5 – Strategie a koncepce. Relativní významnost modulů může být různá podle oborového zaměření, postavení a mise VO v systému VaVal. Moduly tvoří minimální společný rámec hodnocení.

Úrovně hodnocení. Každá úroveň řízení systému VaVal vyžaduje pro své rozhodování různé typy informací. Role jednotlivých aktérů se vzájemně doplňují a nelze je zaměňovat. Proto jsou úrovně vzájemně komplementární a společně vytváří komplexní hodnocení VO. Pro každou úroveň řízení a financování VaVal je přitom zapotřebí jiná míra podrobnosti informací, popř. se kontextově a doplňkově využívají i jiné zdroje informací nebo informace jiné povahy. Metodika cílí zejména na úroveň národní a definuje metodickou spolupráci s úrovní poskytovatelů.

Tři segmenty VO. Postavení a mise VO v systému VaVal jsou různé, proto se pro účely hodnocení používá jejich rozdělení do tří segmentů: vysoké školy (VŠ), ústavy AV ČR a rezortní VO.

Tři základní nástroje hodnocení. K hodnocení VO v jednotlivých modulech bude použito posouzení hodnotiteli nástrojem vzdálených recenzí a odborným panelem, oborově založené statistiky a bibliometrická analýza komentovaná odbornými panely a posouzení evaluačními panely včetně návštěvy panelu na místě (nástroj on-site visit).

II. Principy hodnocení:

Multikriteriální přístup. Výzkumné organizace provádí množství aktivit, které vytváří podmínky pro výzkum, realizují různé výzkumné a odborné aktivity, které vedou ke vzniku širokého spektra výstupů s různými přínosy pro rozvoj bádání, ekonomiku a společnost. Hodnocení těchto aktivit a výstupů je proto realizováno prostřednictvím souboru kritérií rozčleněných do tzv. hodnoticích modulů.

Peer review jako metoda hodnocení. Hodnocení je realizováno prostřednictvím expertů v příslušném oboru (peer review), kteří vychází z podkladů poskytujících relevantní informace o činnosti a výsledcích dané VO. Vybrané výsledky jsou hodnoceny s využitím externích posudků, bibliometrické údaje jsou komentovány odbornými panely.

Oborovost a respekt k oborovým a interdisciplinárním specifikům. Hodnocení provádí experti s příslušnou oborovou, resp. interdisciplinární expertízou vůči mezinárodně akceptovaným standardům kvality. Hodnocení respektuje oborová specifika vědeckých výstupů.

Mezinárodní dimenze. Pro zajištění formativní role hodnocení a zvyšování kvality systému hodnocení výzkumu i kvality VO se na všech úrovních hodnocení usiluje o zapojení expertů z vědecky vyspělých zemí. Ve všech modulech je třeba dbát na soulad způsobu hodnocení s mezinárodní dobrou praxí (ARRA apod.).

Objektivita a nezávislost. Hodnocení je prováděno nezávislými experty, kteří nejsou ve střetu zájmů vůči hodnoceným výzkumným organizacím. Na regulérnost procesu hodnocení a jeho soulad s pravidly dohlíží KHV, která bude plnit roli nezávislého kontrolního orgánu.

Transparentnost a předvídatelnost. Klíčové elementy hodnocení a výsledky hodnocení jsou zpřístupněny VO a veřejnosti na webových stránkách.

Diverzita a inkluzivita. Hodnocení vyjadřuje respekt vůči hodnotám diverzity, inkluzivity a kooperace v personální, oborové i institucionální oblasti. Na všech úrovních hodnocení je usilováno o adekvátní zastoupení žen a mužů v rámci odborných panelů, grémiích či dalších poradních orgánech vstupujících do hodnocení.

III. Hlavní body aktualizace procesu hodnocení:

S ohledem na výše uvedené se Metodika 2025+ soustředí právě na aktualizace procesů vedoucích k těmto východiskům a principům

Transparentnost a předvídatelnost procesu na národní úrovni (větší a aktualizovaný detail pro hodnocení vybraných výsledků), včetně posílení synergického efektu při využití komentovaných statistik, včetně zvýšení jejich spolehlivosti, vypovídací hodnoty a plastičnosti pohledu na VO. Byla též upravena problematika střetů zájmu a procesní možnosti odvolání.

Explicitně a přesně stanovené odpovědnosti jednotlivých institucí, včetně nastavení jasné vazby a parametrů národní úrovně a úrovně poskytovatelů pro větší logickou provázanost úrovní hodnocení. Nově je zavedena garance společného minima hodnocených kategorií napříč segmenty při zohlednění diverzity VO. Součástí jsou i stanovené náležitosti metodik poskytovatelů.

Posílení hodnocení aplikovaného výzkumu v různých oborech, a to zejména změnou slovního vyjádření hodnoticích škál, tj. zpřesněním charakteristik stupňů hodnocení podle návrhů odborné veřejnosti se zohledněním specifík aplikovaného výzkumu a interdisciplinární dimenze výzkumu. Součástí navazujících analýz bude detailní rozpad a popis specifík hodnocení aplikovaného výzkumu. Nově byl přidán i důraz na hodnocení neekonomického transferu a využití přehledů aplikačních výsledků v komentovaných statistikách.

Snížení administrativní zátěže. Bude snížen počet předkládaných vybraných výsledků do Modulu 1 a to o zhruba jednu třetinu – cílem je kvalitnější proces hodnocení bez zahlcení hodnotitelů a při zachování přijatelné vypovídací hodnoty/robustnosti modulu. Výhodou bude zachování kontinuity poskytované zpětné vazby, kvalitnější práce hodnotitelů a motivace pro kvalitnější výběr výsledků ze strany VO.

Změna systému realizace tzv. tripartit. Pro snížení administrativní zátěže poskytovatelů je stanovena dobrovolnost průběžných jednání tripartity v mezech mezi celkovými hodnoceními. Tripartita tak bude realizována v případě, že o její svolání požádá poskytovatel nebo RVVI.

Kalibrace. Průběžným cílem je práce s hodnotiteli na všech úrovních, tj. v případě národní úrovně dohled nad kvalitou odborníků v odborných panelech a databázi hodnotitelů a kalibrace napříč oborovými skupinami, v případě poskytovatelů jde o důraz na kvalitní činnost evaluačních panelů pro Moduly 3-5.

Lidské zdroje. Ve spolupráci s pracovní skupinou Lidé ve vědě byla doplněna a vhodně upravena terminologie v oblasti lidských zdrojů.

Harmonogram. RVVI specifikuje časové lhůty a obecně harmonogram hodnocení, jeho výstupy a opravné mechanismy – to bude zohledňovat význam hodnocení průběžného na straně jedné, a hodnocení celkového se všemi jeho konsekvencemi na straně druhé.

Definice druhů výsledků VaVal. Na základě podnětů odborné veřejnosti byla upravena a aktualizována příloha č. 1 Metodiky 2025+, která definuje výsledky výzkumu tak, aby odpovídaly současným potřebám všech vědních oblastí.

Formát souhrnné zprávy pro výzkumnou organizaci. Byla zpracována nová příloha č. 2, která shrnuje přehledové informace o VO z hodnocení na národní úrovni a na úrovni poskytovatele. Cílem je harmonizace výstupů ve všech modulech (individuálně i kumulativně).

Metodika neznamená navýšení nároků na státní rozpočet oproti stávajícímu stavu. Metodika nebude mít negativní dopad na podnikatelské prostředí.

Schválení Metodiky bude mít pozitivní vliv na problematiku rovnosti mužů a žen zejména ve veřejném sektoru VaVal, neboť mezi hodnocené parametry spadá i personální politika VO.

Materiál byl rozeslán do mezirezortního připomínkového řízení dne 3. 12. 2024 s termínem zaslání připomínek do 17. 12. 2024. Výsledek připomínkového řízení je uveden v části V. materiálu. Vypořádání zásadních připomínek bylo projednáno osobně s připomínkovými místy ve dnech 27. 3. 2025 – 29. 4. 2025 a v průběžné mailové komunikaci.

Materiál je předkládán vládě bez rozporu.